

Draamallinen kansalaisraati - hankkeen loppuraportti

Johanna Heikkilä

Tytti Määttä

Panu Huotari

Draamallinen kansalaisraati -hanke

KUHMO

SITRA

VAARA

KAINUUN LIITTO

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

Sisällys

1 Hankkeen toteuttaja ja osallistajat	3
2 Hankkeen eteneminen	3
2.1 Draamalliset työpajat	4
2.2 Draamallinen kansalaisraati	5
2.3 Pysyttiinkö aikataulussa, millaisista osista tai vaiheista tekeminen koostui?	7
3 Tavoitteiden arviointi	8
3.1 Miten tavoitteet saavutettiin ja miten ne edistyivät hankkeen aikana?	8
3.2 Kuinka paljon kohderyhmästä tavoitettiin ja mikä oli kohderyhmä? (Esim henkilöt, organisaatiot, tms)	10
3.3 Mitä mittareita hankkeelle oli asetettu ja miten niiden valossa onnistuttiin?	11
3.4 Miten toiminnan jatkuvuus varmistetaan rahoituksen kohteena olevan hankkeen jälkeen?	12
3.5 Miten viestinnälliset tavoitteet toteutuivat?	12
4 Hyödyllisiä oppeja	13
4.1 Mitä opittiin?	13
4.2 Mitä esteitä ja pullonkauloja tavoitteiden etenemiselle löysitte? Onko niihin hyviä ratkaisuehdotuksia?	14
4.3 Toteutuivatko riskit ja osattiinko niihin varautua?	15
4.4 Mikä olisi teidän mielestänne seuraava askel, joka hankkeen tavoitteiden saralla tulisi tehdä?	15
4.5 Johtopäätökset ja suositukset	16
5 Terveisiä rahoittajalle	17

1 Hankkeen toteuttaja ja osallistujat

Draamallinen kansalaisraati -hankkeen toteutti Kuhmon kaupunki. Hankkeen yhteistyökumppani oli Kainuun liitto ja rahoittajana toimi Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. Kuhmo osti taiteellisen työn toteutuksen kainuulaiselta Vaara-kollektiivilta.

Draamallinen kansalaisraati -hankkeen projektipäällikkönä toimi Johanna Heikkilä ja vastuujohtajana Kuhmon kaupunginjohtaja Tytti Määttä. Vaara-kollektiivin kautta hankkeen taiteellisen työn toteuttivat teatteri-ilmaisun ohjaajat Panu Huotari ja Sami Sainio. Hankkeen tutkijana toimi tutkija Anna Suorsa Oulun yliopistosta.

Hankkeeseen osallistui ja siihen osallistettiin Kuhmon ja Kajaanin asukkaita, mutta erityisesti kuhmolaisia. Hankkeen yhteydessä järjestettyihin työpajoihin osallistui kaksi oppilasryhmää Tuupalan koululta Kuhmosta sekä kaksi opiskelijaryhmää Kajaanin lukiolta Kajaanista. Draamallinen kansalaisraati -verkkotapahtumaan osallistui verkon välityksellä Tuupalan koulun 8. ja 9. luokan oppilaat sekä useita opiskelijoita Kuhmon yhteislukiosta. Verkkotapahtuman ja Kuhmon kaupungin sosiaalisen median kanavien kautta hanke tavoitti lukuisia kuhmolaisia. Kuhmon asukkaita oli myös haastateltu draamallista osuutta varten hankkeen tekoprosessin aikana.

2 Hankkeen eteneminen

Draamallinen kansalaisraati -hanke toteutettiin suurimmaksi osaksi vuoden 2020 aikana Kuhmossa ja osittain Kajaanissa. Hanke koostui kahdesta osiosta: draamallisista työpajoista ja Draamallinen kansalaisraati -nettitalaisuuksista.

Hankkeen tavoitteena oli toteuttaa draamallisen esityksen sisältävä kansalaisraati eli keskustelutilaisuus. Hankkeeseen kuului myös draamallisen työtavan hyödyntäminen nuorille suunnatuissa työpajoissa. Nuorten työpajojen ideana oli käsitellä päätöksentekoon ja kansalaisvaikuttamiseen liittyviä, ajankohtaisia asioita, eli paljolti samoja teemoja kuin kansalaisraadissakin.

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

2.1 Draamalliset työpajat

Draamallisia työpajoja järjestettiin yhteensä neljä kertaa: kaksi kertaa Kuhmossa ja kaksi Kajaanissa. Kuhmon ensimmäisessä työpajassa mukana oli Tuupalan koulun 9. luokkalaisten ryhmä (noin 10 opiskelijaa). Discord-sovelluksen avulla toteutetun työpajan aiheena oli kunnallisen päätöksenteon simulaatio. Työpajassa oppilaat osallistuivat kuvitellun kunnanhallituksen kokouksiin ja päätöksentekoon.

Kuviteltu kunta, Teerikorpi, muistutti ominaisuuksiltaan monia Itä- ja Pohjois-Suomen pieniä paikkakuntia: kunta kärsii muuttotappiosta ja korkeista sosiaali- ja terveysmenoista. Tuupalan koulun yksi 9. luokan ryhmä eläytyi tämän kunnan kunnanvaltuustoon siten, että teatteri-ilmaisun ohjaajat Panu Huotari ja Sami Sainio esiintyivät etäyhteyden kautta kunnanjohtajana ja vierailevana konsulttina, oppilaat taas muodostivat luokassa etäyhteydellä kokoontuvan kuntavaltuuston. Kuntavaltuusto sai vieraakseen etäyhteydellä kaivosyhtiön, Money Oy:n, konsultin, joka esitteli Teerikorven kunnan alueelle suunnitteilla olevaa kaivosta. Kaivos voisi toteutuessaan tarjota Teerikorvelle työpaikkojen ja elinkeinoelämän vilkastumisen kautta valtavasti suoraa ja epäsuoria verotuloja. Kuntavaltuuston piti käsitellä kaivostoiminnan aloittamista kunnassa, mutta kesken kaiken valtuustolaiset saivat kuulla paikallislehteen vuotaneesta tiedosta, jonka mukaan kaivosalue on suunnitteilla luonnonsuojelualueelle, jonka läheisyydessä monilla paikkakuntalaisilla on myös kesämökkejä. Valtuustolaiset perehtyivät kaivoskysymykseen sekä omien, kuvitteellisten puolueidensa arvojen pohjalta sekä asiaan liittyvien ihmisten näkökulmien kautta. Ihmisten näkökulmia käsiteltiin siten, että osa oppilaista sai tehtäväkseen miettiä, mitä kaivoskysymyksestä voisi ajatella esimerkiksi työtön teerikorpelainen kaivinkonekuljettaja, sukuomisteisen metsämaansa menettävä teerikorpelainen kesämökkeilijä ja suunnitellulle kaivosalueelle matkalla oleva luonnonsuojelujärjestön mielenosoittaja.

Toisessa ja kolmannessa työpajassa aiheena olivat ajankohtaiset uutisaiheet ja tapahtumat, joihin perehdyttiin ja eläydyttiin draaman avulla. Nämä työpajat järjestettiin Discord-sovelluksen avulla syksyllä 2020 Kajaanin lukiossa, ja niihin osallistui yhteensä hieman yli 60 opiskelijaa. Näissä työpajoissa käsiteltiin Jämsässä sijaitsevan Kaipolan paperitehtaan sulkemista. Työpajat järjestettiin lukion äidinkielen neljännellä kurssilla, jonka aiheena on Tekstit ja vaikuttaminen. Näin ollen aiheeseen tutustuttiin ensiksi uutiseen liittyvien mediatekstien avulla: opiskelijat lukivat ja työstivät yhdessä muun muassa uutisartikkeleita,

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

videotallennetta pääministerin aiheeseen liittyvästä haastattelusta ja UPM:n omasta tiedotustilaisuudesta, blogikirjoitusta Kaipolan tehtaan sulkemisesta. Huotari ja Sainio ohjeistivat opiskelijoita ja keskustelivat teksteistä ja aiheesta opiskelijoiden kanssa etäyhteyden kautta. Aiheeseen tutustumisen jälkeen oli vuorossa draamallinen osuus: opiskelijat pääsivät eläytymään Kaipolan tehtaan työntekijöiden asemaan tehtävässä, jossa alempi johtoporras kertoi työntekijöille, kuinka pitkät irtisanomisajat ja kuinka suuret irtisanomiskorvaukset eri työntekijät tulevat saamaan sekä kuinka työntekijöiden elämät ylipäättään jatkuvat työttömyyden alkaessa. Tästä päästiin keskustelemaan myös siitä, miksi johtoportaan työntekijät eivät joudu irtisanotuiksi. Tarkoituksena oli se, että aiheeseen perehtyneet ja aiheeseen liittyvien ihmisten tilanteeseen eläytyneet lukiolaiset oppisivat hahmottamaan Kaipolan tehtaan kaltaista tilannetta ja muodostamaan siitä mielipiteensä.

Syksyllä 2020 järjestettiin draamallinen työpaja Tuupalan yläkoululla Kuhmossa. Tämä työpaja lähityöpajana, johon osallistui noin 20 oppilasta. Työpajan aiheena oli hyvinvointi Kuhmossa, ja oppilaat pääsivät sekä miettimään omaa suhtautumistaan aiheeseen että tutustumaan kunnalliseen päätöksentekoon. Yhteensä työpajoihin osallistui lähes sata kainuulaista nuorta.

2.2 Draamallinen kansalaisraati

Draamallinen kansalaisraati -hankkeen (DKR) alkuperäisen suunnitelman tavoitteena oli edistää draaman avulla paikallisdemokratiaa. Erityisesti tarkoituksena oli paikallisten ihmisten ja erityisesti nuorten osallistuminen ja osallistaminen päätöksentekoprosessiin sekä paikallisdemokratiaa kehittävien prosessien juurruttaminen Kuhmoon. Tavoitteisiin kuului myös kaupungin omien teemojen yhdistäminen hankkeeseen, mikä näkyi lopulta Kuhmon kaupungin hyvinvointikyselyn ja hyvinvointiin liittyvien teemojen valikoitumisena DKR:n aiheeksi.

Vaara-kollektiivi oli syksyn 2020 aikana tehnyt yhteistyötä Kuhmon kaupungin kanssa, ja Draamallisen kansalaisraadın aiheeksi oli valikoitunut Kuhmon kaupungin hyvinvointisuunnitelma. Jotta esitys käsittelisi kuhmolaisien hyvinvointiin liittyviä asioita, Vaara-kollektiivin Panu Huotari ja Sami Sainio tapasivat useita kuhmolaisia erilaisista viiteryhmistä ja haastattelivat heitä hyvinvointiin liittyvistä asioista. Haastateltaviin kuului

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

muun muassa Kuhmon terveysaseman henkilökunnan jäseniä, kaupungin vuokra-asuntojen lähiötuvan työntekijöitä ja asukkaita, kuhmolaisia yrittäjiä sekä Kuhmon venäjänkielisiä asukkaita. Lisäksi haastateltiin myös nuorisotyöntekijöitä, nuoria, nuorisovaltuuston jäseniä, vanhuspalvelutyöntekijöitä, työttömiä, lapsiperheiden vanhempia ja työllisyyspalveluiden työntekijöitä. Kuhmolaisten näkemyksiä paikallisesta keskustelukulttuurista kysyttiin myös sosiaalisessa mediassa Facebookin kautta. Haastatteluiden pohjalta Huotari ja Sainio tuottivat esityskäsikirjoituksen. Koska fyysistä esitystä ei voitu toteuttaa kiristyneen koronatilanteen vuoksi, Huotari ja Sainio kuvasivat, leikkasivat ja editoivat käsikirjoituksen mukaiset kohtaukset lyhytelokuviksi, jotka ladattiin videomuodossa Kuhmon kaupungin Youtube-sivulle.

Draamallisen kansalaisraadinn etäesitykset näytettiin sekä koululaisille että illalla muille paikkakuntalaisille 11.12.2020. Koululaisesitys järjestettiin Microsoft Teams -sovelluksen kautta koulupäivän aikana, ja esitystä seurasivat Tuupalan yläkoulun 8. luokan ja 9. luokan oppilaat sekä muutamat ryhmät Kuhmon lukiosta. Koululaisesityksessä näytettiin osa lyhytelokuvista, joiden pohjalta keskusteltiin kuhmolaisten hyvinvointiin liittyvistä kysymyksistä. Etälähetyksessä keskustelua vetivät Vaara-kollektiivin Panu Huotari ja Sami Sainio, ja heidän kanssaan keskustelemassa olivat kaupunginjohtaja Tytti Määttä, kuhmolainen kaupunginvaltuutettu Matti-Jussi Pollari, kansanedustaja Tuomas Kettunen sekä kaksi kuhmolaista nuorta. Illan esitys järjestettiin Kuhmon Facebook-sivulla stream-lähetyksenä, ja etälähetyksen keskustelijat olivat Tuomas Kettusta lukuun ottamatta lähes samat. Molempien etälähetyksien katsojat pääsivät ilmaisemaan mielipiteensä ja ajatuksensa kommentoimalla nettilähetystä ja vastaamalla hyvinvointisuunnitelmaa koskevaan nettikyselyyn. Kouluille lähetettiin myös materiaalia ja tehtäviä aiheen jatkokäsittelyä varten.

Kuhmon kaupungin Youtube-sivulta Videot-välilehdellä voi katsoa Vaara-kollektiivin tekemät ja tuottamat Draamallisen kansalaisraadinn lyhytelokuvat. Videoiden otsikot ovat *Isä ja poika*, *Ikäihmisen elämää perukassa*, *Venäjänkieliset*, *Nuoriso*, *Osattomat* ja *Keskustelukulttuuri*. Linkki Kuhmon kaupungin Youtube-sivulle: <https://www.youtube.com/channel/UC-IrDk1ar67r8p-32OLJvJQ>.

Panu Huotarin ja Sami Sainion hankkeen aikana perustamalta Draamalautakunta-sivustolta voi lukea Kuhmon Draamallisen kansalaisraadinn aikana kirjoitetun esityskäsikirjoituksen: <https://www.draamalautakunta.fi/lyhyt-yhteenvedo-ja-kuhmon-kasikirjoitus-jakoon/>.

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

2.3 Pysyttiinkö aikataulussa, millaisista osista tai vaiheista tekeminen koostui?

Hankkeen sisältö ja aikataulu muuttuivat hankkeen aikana paljon alkuperäisestä suunnitelmasta ennen kaikkea globaalin pandemiatilanteen johdosta. Hyvin pian hankkeen alkamisen jälkeen nuorille suunnattuja työpajoja alettiin muokata verkossa toteutettaviksi ja varsinaista kansalaisraatiesitystä päätettiin lykätä syksyyn. Esitys oli suunniteltu pidettäväksi Kuhmo-talossa, mutta Kuhmo-talon remontti siirsi kansalaisraatia alkutalveen. Alle kaksi viikkoa ennen Draamallisen kansalaisraadien ensiesitystä Pohjois-Suomen aluehallintovirasto (PSAVI) antoi ohjeet kokoontumisrajoituksista, joista johtuen alkuperäiset suunnitelmat muuttuivat lopullisesti ja esitykset päätettiin järjestää kokonaan verkon kautta.

Alkusyksystä käytiin keskustelua Kuhmon kaupungin hyvinvointiryhmän ja kaupungin hyvinvointiaktivaattorin kanssa. Keskustelun pohjana oli Kuhmon edellinen hyvinvointikertomus ja hyvinvointikyselyn tulokset, joiden pohjalta kartoitettiin, mitä ryhmiä kannattaa valikoida haastateltaviksi esityksen käsikirjoitusta varten. Osa haastatteluista tehtiin etänä, osa tapaamalla ihmisiä Kuhmossa. Haastattelutilanteet olivat vapaamuotoisia ja kestivät tunnista neljään tuntia. Sainio ja Huotari dramatisoivat haastattelujen pohjalta esitykseen kohtauksia sekä suunnittelivat erilaisia osallistamisen tapoja. Myös nuorten kanssa pidettyjä verkkotyöpajoja sekä erityisesti syksyllä Kuhmon yläkoululaisille pidetyn lähityöpajan sisältöjä käytettiin materiaalina esityksen käsikirjoituksen valmistamisessa.

Esitys oli jo hyvin pitkälle harjoiteltu, kun PSAVI:n uudet ohjeet tulivat voimaan, jolloin aikaa videoiden tekemiseen jäi vähän. Videot kuvattiin, käsikirjoitettiin ja leikattiin viikossa, lisäksi streamin välityksellä tehtävien osallistamisen tapojen suunnittelu vaati oman aikansa. Ulkopuolelta tilattu streamin toteuttaja kohtasi yllättäviä haasteita streamin tekniikan kanssa, jonka seurauksena stream-lähetykset myöhästyivät ilmoitetusta kellonajasta ja muun muassa jälkimmäinen streamaus jouduttiin monikamera-ajon sijaan tekemään Kuhmon kaupungin pöytätietokoneen välityksellä. Lisäksi livetilanteessa piti tehdä nopeita muutoksia suunniteltuun kokonaisuuteen, jotta esitys saatiin ylipäätään toteutettua. Tämä muutti esityksen dramaturgiaa (muun muassa kaikkia videoita ei ehditty ajaa, eikä kaikkia osallistamisen muotoja ehditty kokeilla) sekä luultavasti vaikutti streamin katsojakokemukseen.

Yhteistyö Kuhmon kaupungin ja Vaaran välillä sujui hyvin, vaikka jatkuvasti vaihteleva koronatilanne aiheutti organisaatioille haasteita. Erityisesti Vaaralaisten, hankekoordinaattorin, hyvinvointiaktivaattorin ja kaupunginjohtajan kesken käydyt

keskustelut auttoivat viemään asioita eteenpäin. Sekä Kuhmon kaupungilla että Vaarakollektiivilla oli voimakas tahtotila hankkeen läpiviemisen ja toiminnan kehittämisen suhteen, mistä osoituksena voidaan pitää hankkeen aikana kehitettyjä etätyöskentelyn muotoja sekä sitä, että koronan aiheuttamista viime hetken muutoksista huolimatta draamallinen kansalaisraati päätettiin nopeasti sorvattuna etäversiona pitää. Sekä hankkeen sisäiseen että ulkoiseen tiedotukseen jäi parannettavaa. Suuri osa tiedottamisen haasteista on selitettävissä koronatilanteen tuomilla ylimääräisillä organisaatiotason järjestelyillä, jotka vaikuttivat suoraan toimijoiden tiedotusresursseihin.

3 Tavoitteiden arviointi

3.1 Miten tavoitteet saavutettiin ja miten ne edistyivät hankkeenne aikana?

Hankkeessa tavoiteltiin sitä, että kuhmolaiset pystyisivät vaikuttamaan paikalliseen päätöksentekoon Draamallisen kansalaisraadın myötä entistä paremmin. Tavoitteena olivat myös Kuhmon asukkaiden kansalaisaktiivisuuden lisääntyminen ja vaikuttamisväylien parempi tunteminen sekä nuorien rohkaiseminen tuomaan esille kehitettäviä asioita ja niihin ratkaisuja. Tavoitteita ja hankkeen vaikutusketjua kuvaa hankkeen vaikuttavuusmalli (Kuva 1).

Hankkeessa oli tarkoitus järjestää Draamallinen kansalaisraati eli tilaisuus, jossa draamallinen esitys yhdistyy aiheesta käytävään keskusteluun, johon kaikki esityksen nähneet voivat osallistua. Keskustelun tulokset ja sen kautta esiin tulleet näkemykset oli myös tarkoitus saattaa paikallisen päätöksenteon kuultaviksi. Näissä tavoitteissa onnistuttiin siltä osin, että Draamallinen kansalaisraati järjestettiin kaksi kertaa. Poikkeuksellisista yhteiskunnallisista olosuhteista johtuen tuloksena ei kuitenkaan ollut vain kaksi esitystä, vaan draamallinen osuus tallennettiin lyhytelokuviin, jotka säilyvät Kuhmon kaupungin hyödynnettävänä myös vastaisuudessa, joten draamallinen sisältöä ei ole vain esityksissä läsnä olleiden katsottavissa. Draamallisen kansalaisraadın verkkotilaisuus ei kuitenkaan teknisten ongelmien takia toiminut tarkoitetulla tavalla, ja todennäköisesti osittain tästä syystä myös demokraattiset vaikutukset jäivät suunniteltua vähäisemmiksi. Verkkoesitystä ei seurannut niin moni kuin oli tarkoitus, eivätkä esitystä seuranneet kuhmolaiset päässeet suoraan dialogiin päättäjien tai toistensa kanssa.

15.4.2021

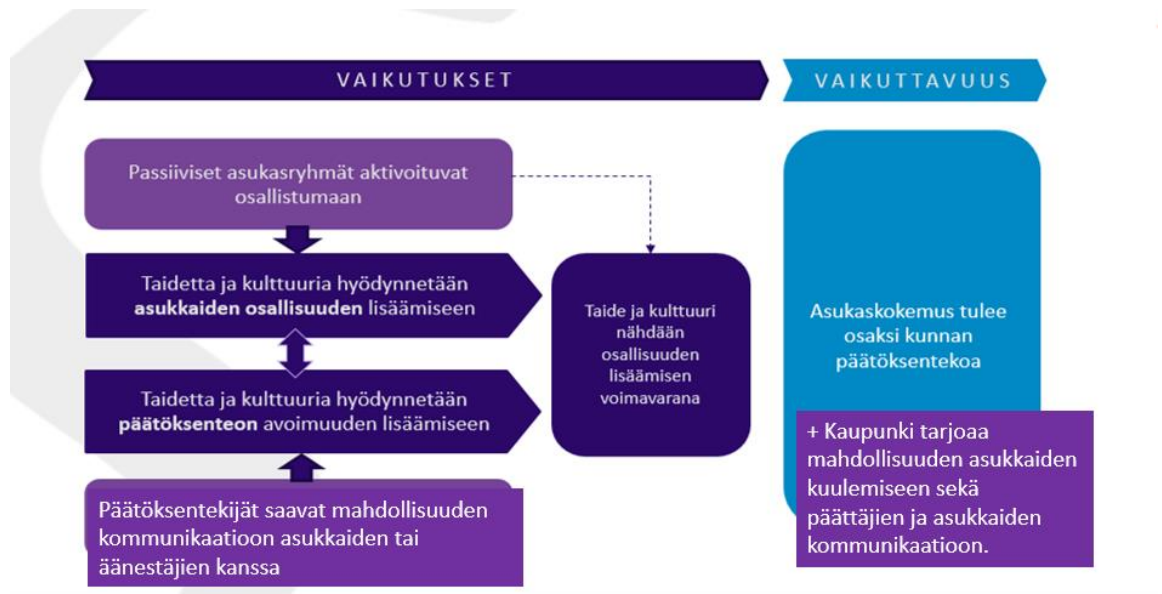
ASIAKIRJAPOHJA

Nuorille suunnatuissa draamallisissa työpajoissa onnistuttiin monella tavalla koronapandemiasta huolimatta. Hankkeen alkuperäisenä tavoitteena oli tuottaa nuorille draamallista työtapaa hyödyntäviä yhteiskunnallisen vaikuttamisen työpajoja, mutta koronapandemian takia nämä tavoitteet piti täyttää verkossa yhtä työpajaa lukuun ottamatta. Vaara-kollektiivi kehitti uusia ja innovatiivisia draamasisältöjä verkkoon, joiden avulla hankkeen tavoitteet nuorten työpajojen osalta saavutettiin siten, että käsiteltiin päätöksentekoon ja kansalaisvaikuttamiseen liittyviä, ajankohtaisia asioita ja tutustutettiin nuoria kuntapäätöksentekoon draaman avulla, mitkä olivat työpajojen ideana ja tarkoituksena. Vaikka työpajat pystyttiin järjestämään etäyhteyksien avulla, merkittävä osa vuorovaikutuksesta jäi kuitenkin uupumaan. Draamalliseen työskentelyyn kuuluu sekä suullinen että fyysinen vuorovaikutus, ja nykyiset etäyhteysvälineet eivät voi välittää täysin autenttista olotilaa draamallisiin harjoituksiin.

Yhteiskunnallisen markkinoinnin tutkija, kouluttaja Jonna Heliskosken ja hanketyöryhmän muotoilemassa Draamallisen kansalaisraadinn vaikuttavuusmallissa kuvataan Draamallisen kansalaisraadinn vaikuttamisketjuja (kuva 1). Draamallisen kansalaisraadinn vaikutukset ovat monipuoliset ja monen suuntaiset, sillä se antaa asukkaille mahdollisuuden osallistua paikallista päätöksentekoa koskevaan keskusteluun. Draamallinen kansalaisraati tarjoaa uudenlaisen ajankohtaisten ja päätöksentekoon liittyvien asioiden esitystavan ja keskustelukanavan, millä voidaan aktivoida sellaisia ihmisiä, jotka eivät yleensä ole yhteiskunnallisesti aktiivisia. Tämä toteutui haastattelujen myötä (työttömät) ja koko koululuokan osallistumisena työpajoihin (nuoret). DKR valjastaa taiteen ja kulttuurin asukkaiden osallisuuden lisäämiseen apuvälineeksi, mutta se ei toimi vain yksisuuntaisesti päätöksiä tekevältä taholta asukkaiden suuntaan, vaan hyöty on parhaimmillaan molemminpuolinen. DKR tarjoaa kuntapäätäjille mahdollisuuden kommunikaatioon asukkaiden kanssa, minkä avulla voidaan lisätä päätöksenteon avoimuutta. Kuntapäätäjien osallistumisessa on haasteen paikka, sillä päätäjiä ei ole aina helppoa aktivoida osallistumaan DKR:n kaltaisiin hankkeisiin (ks. luku 4).

Draamallisen kansalaisraadinn vaikuttavuus koostuu kahdesta seikasta: DKR:n avulla asukaskokemus tulee osaksi kunnan päätöksentekoa ja kunta edistää paikallisdemokratian toteutumista tarjoamalla mahdollisuuden asukkaiden kuulemiseen sekä päätäjien ja asukkaiden väliseen kommunikaatioon.

Kuva 1: Draamallisen kansalaisraadinn vaikuttavuusmalli

3.2 Kuinka paljon kohderyhmästä tavoitettiin ja mikä oli kohderyhmä? (Esim henkilöt, organisaatiot, tms)

Hankkeen kohderyhmänä olivat Kuhmon asukkaat ja erityiset kuhmolaiset nuoret. Hankkeen alkuperäisenä tavoitteena oli myös testata Draamallista kansalaisraatia muualla Kainuussa, ja nuorille suunnattujen työpajojen osalta tavoitteeseen päästiin. Koronapandemian aiheuttamat rajoitustoimenpiteet sanelivat sen, että Draamallinen kansalaisraati toteutettiin verkossa. Verkkoesityksellä tavoitettiin kuhmolaisia pidemmälläkin aikavälillä kuin yhden esityksen aikana, eli Vaara-kollektiivin tuottamia lyhytelokuvia pystyttiin – ja pystytään – hyödyntämään esityksen jälkeen.

3.3 Mitä mittareita hankkeelle oli asetettu ja miten niiden valossa onnistuttiin?

Draamallisen kansalaisraadinn mittarit olivat hankesuunnitelman mukaan seuraavanlaisia:

1. Kuhmolaiset pystyvät vaikuttamaan paikalliseen päätöksentekoon
2. Kansalaisaktiivisuuden lisääntyminen ja vaikuttamisväylien parempi tunteminen kuhmolaisilla
3. Rohkaista nuoria tuomaan epäkohtia ja kehitettäviä kohteita esille ja löytämään niihin ratkaisuja.

Tavoitteiden onnistumista oli hankesuunnitelman mukaan tarkoitus mitata kyselyillä sekä asukkaiden ja erityisesti nuorten tekemien ratkaisuehdotusten määrällä. Myös ratkaisuehdotusten huomioiminen päätöksenteossa ja ratkaisuehdotusten toimeenpano olivat suunniteltuja hankkeen onnistuneisuuden mittareita.

Tutkija Anna Suorsan tekemässä hanketta koskevassa tutkimuksessa otetaan huomioon se, kuinka paljon ja millaista keskustelua ja vastavuoroista vuorovaikutusta hankkeen kehitysprosessi ja hankkeen puitteissa järjestetyt tapahtumat herättävät. Tämä on olennaista, sillä hankkeen sisältö eli ja muovautui niin ulkoisten olosuhteiden kuin tapahtuneiden kohtaamisten vaikutuksesta.

Jos tarkastellaan hankesuunnitelman mukaisia mittareita, voidaan todeta, että Draamallinen kansalaisraati tarjosi monille kuhmolaisille väylän hyvinvointiin liittyvien ongelmien esille tuomiseksi. Vaikka ei voida väittää, että hanke olisi tarjonnut suoria tapoja vaikuttaa paikalliseen päätöksentekoon, hankkeen mahdollistamia epäsuoria ja välillisiä vaikuttamismahdollisuuksia ei voida jättää huomiotta: esimerkiksi haastatteluissa esille tulleet kuhmolaisten asukkaiden kokemukset ja näkemykset tulivat videot nähneiden ja esityskäsikirjoituksen lukeneiden päättäjien tietoon. Kolmas tavoite oli rohkaista nuoria tuomaan epäkohtia esille ja niin ikään rohkaista nuoria löytämään epäkohtiin ratkaisuja. Tämän tavoitteen mukaisia muutoksia hankkeen aikana huomattiin, kun Draamallisen kansalaisraadinn seurauksena Kuhmon nuorisovaltuusto mietti oman toimintansa edellytyksiä, omia toimintatapojaan ja vaikuttamismahdollisuuksia kaupungin päätöksenteossa.

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

3.4 Miten toiminnan jatkuvuus varmistetaan rahoituksen kohteena olevan hankkeen jälkeen?

Koska toimintaa on tehty jatkuvassa yhteydessä Kuhmon kaupungin johtoryhmän ja Hyte-johtoryhmän kanssa, draamallinen kansalaisraati on tullut tutuksi kaupungin johdolle ja luottamushenkilöille. Tässä mielessä toiminnan jatkuvuus voidaan paremmin turvata. Ensimmäisenä ajatuksena on, että hyödynnämme nyt olemassa olevia videoita vuoden 2021 aikana kaupungin hyte-työssä ja toiminnan kehittämisessä.

Tulevan valtuustokauden osalta on ratkaistava, voidaanko korona-ajan jälkeen hyödyntää teatterin ja draaman keinoja kuntalaisten osallistamisessa. Nyt tehdyt kokeilut tukevat tätä ajatusta. Tämä ratkaistaan tulevassa kaupungin strategiassa ja vuosittaisessa talousarviossa. Jatkossa on ollut toiveena, että teemoja käsiteltäisiin kokonaisvaltaisemmin: epäkohtien lisäksi tuotaisiin esille onnistumisia ja ratkaisuja. Taiteen ja kulttuurin tuominen osaksi osallisuuden kokemusta on ollut myös yksi Kuhmolle merkityksellinen asia, koska kulttuurin merkitys kaupungin yleiskehittämisessä on korkealla. Tanssi ja esittävä taide voisi olla myös keino, jolla asukkaat itse taiteen keinoin osallistuisivat kaupungin toiminnan kehittämiseen.

3.5 Miten viestinnälliset tavoitteet toteutuivat?

Tiedottamisessa hyödynnettiin Kuhmon kaupungin nettisivuja ja sosiaalisen median kanavia (Facebook, Twitter, Instagram ja YouTube). Sosiaalisen median kattavuus Kuhmossa on hyvä ja postauksien orgaaninen leviäminen hyvää. Lisäksi paikallislehteä hyödynnettiin aktiivisesti. Viestinnällä pyrittiin tavoittamaan myös kuntia Suomessa, josta esimerkkinä oheisen linkin juttu Kuntalehdessä. Tämän tueksi laadittiin tiedotteita. Viestintää ja tiedotteita on tehty Kuhmon kaupungin resurssein. Koronatilanteen hoitaminen vei viestinnän aikaresurssia runsaasti ja sai paljon näkyvyyttä mediassa. Tämän vuoksi ei voitu aivan suunnitellusti keskittyä eri hankkeiden viestintään ja näkyvyys ei välttämättä ollut niin hyvää kuin olisi ollut ilman koronatilannetta. Toisaalta kuntalaiset saatiin kiinnostumaan ja aktivoitumaan viestinnän avulla ja toimenpiteitä tehtiin suunnitelmallisesti.

<https://kuntalehti.fi/uutiset/paatoksenteko/kuhmo-draamallistaa-demokratian-tavoitteena-lisata-osallisuutta-ja-vuoropuhelua/>

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

<https://twitter.com/kuhmonkaupunki/status/1265234503028572161>

<https://www.facebook.com/kuhmonkaupunki/posts/3725426267521863/>

4 Hyödyllisiä oppeja

4.1 Mitä opittiin?

Draamallinen kansalaisraati -hanke toi mukanaan lukuisia oppeja ja huomioita, vaikka moni niistä ei ollut sellaisia kuin hankkeen alkuvaiheessa oli tarkoitus. Koska alkuperäiset suunnitelmat fyysisestä esityksestä eivät toteutuneet, tarjosi hanke oppeja verkkotapahtumien tekemisestä ja draamallisten menetelmien roolista niissä. Toki myös hankkeen alkuperäisiä ideoita toteutui, ja niistä paras esimerkki ovat Vaara-kollektiivin tuottamat lyhytelokuvat ja esityskäsikirjoitus.

Hankkeen oppeja:

- a) Verkkotapahtumissa on mahdollista hyödyntää draamallisia menetelmiä, jotka edesauttavat vuorovaikutuksellista viestintää. Esimerkiksi erilaisiin tilanteisiin eläytyminen ja toisten ihmisten tunteisiin ja kokemuksiin samaistuminen onnistuu, jos verkkotapahtuma suunnitellaan ja toteutetaan hyvin.
- b) Verkon kautta ei voida välittää kaikkea, mitä fyysisessä tapahtumassa voidaan. Ihmisten välistä kommunikaatiota ja jaettua, kehoallista kokemusta ei korvaa mikään.

Ylipäättään hankkeesta voidaan oppia, että verkkotapahtumat ovat aivan oma taiteenlajinsa, joita varmasti tulevaisuudessa eri elämänaloilla tarvitaan ja tullaan käyttämään. Niiden toteuttamisen tarvitaan ammattitaitoa ja toimivaa tekniikkaa, eikä mitä tahansa tapahtumaa voida milloin tahansa siirtää verkkoon.

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

Hyviä oppeja tarjosi myös hankkeen työntekijöiden, päättäjien sekä Kainuun liiton yhteistyö – tai paremminkin se, miten sitä voisi kehittää. Hankkeen yhtenä yhteistyökumppanina toimi Kainuun liitto. Kainuun liitto on Kainuun maakunnan yleinen aluekehittäjä ja kainuulaisten hyvinvointia edistävä taho, ja Kainuun liiton roolia Draamallisen kansalaisraadista kaltaisissa hankkeissa voisi parantaa merkittävästi. Kainuun liitto koordinoi useita maakunnan tasolla toteutettavia hankkeita, ja olisi tärkeää, että hankkeissa huomioitaisiin yritys- ja elinkeinoelämän lisäksi demokratiaan ja osallisuuteen liittyvät teemat. Tulevaisuudessa Kainuun liitto voisi olla mukana muodostamassa Kainuuseen osallistavaa ja läpinäkyvää paikallisdemokratiaa osallistumista lisäävien hankkeiden muodossa.

4.2 Mitä esteitä ja pullonkauloja tavoitteiden etenemiselle löysitte? Onko niihin hyviä ratkaisuehdotuksia?

Hankkeen etenemiselle yksi selkeä hidaste oli markkinointiin liittyvät haasteet. Koronapandemia aiheutti kunnan johdossa suuria paineita, minkä takia resursseja hankkeiden markkinoinnille oli käytössä paljon normaalia vähemmän. Korona vaikutti hankkeen markkinointiin epäsuorasti myös siten, että koska hankkeen sisältöjä jouduttiin kesken hankkeen muokkaamaan suurelta osin uusiksi, jotta ne täyttäsivät sekä hankkeen että esimerkiksi Aluehallintoviraston vaatimukset, sisällöt muuttuivat uudeltaisiksi, jopa kokeellisiksi: esimerkiksi sekä työpajojen että itse Draamallinen kansalaisraati -tapahtuman pitäminen verkossa ja esityksen muuttaminen lyhytelokuvien muotoon olivat hyvin urauurtavia ja erilaisia tapoja toteuttaa hanke alkuperäiseen suunnitelmaan verrattuna. Hankkeen aikana niin ikään havaittiin, että tällaisia tapahtumia on haastavaa markkinoida paikallismedioille eivätkä ne saa niin helposti näkyvyyttä kuin esimerkiksi perinteiset, fyysiset tapahtumat kuntien tiloissa.

Myös kuntapäättäjien ja viranhaltijoiden aktiivisuuteen osallistua DKR:n kaltaiseen hankkeeseen tarvitsisi kiinnittää huomiota, sillä esimerkiksi Kuhmossa vain muutamia kuntapäättäjiä saatiin kiinnostumaan Draamallisesta kansalaisraadista ja osallistumaan siihen. Vaara-kollektiivin tuottamat lyhytelokuvat jäävät kuitenkin Kuhmon käyttöön, joten kuntapäättäjiä voidaan osallistaa hankkeeseen myöhemminkin. Tärkeää olisi, että kuntapäättäjät ymmärtäisivät, että kunnalla on kuntalain (kuntalaki § 22) mukainen velvollisuus osallistaa asukkaita päätöksentekoon. Myös nykyisen hallituksen esittämä

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

hyvinvointialuemalli, joka otettaneen käyttöön seuraavien kahden vuoden aikana, pohjautuu kuntalakiin. Hyvinvointialueiden toiminnassa paikallisdemokratian toteutuminen on aivan yhtä olennaista kuin nykyisissä kunnissakin, joten kuntapäätäjien, viranhaltijoiden ja kuntaliittojen huomio osallisuutta lisääviin hankkeisiin ja toimenpiteisiin on tarpeellista nyt ja lähitulevaisuudessa. Kuhmon Draamallinen kansalaisraati on hyvä osoitus tästä, sillä lyhytelokuvissa ja esityskäsikirjoituksessa esille tulleet asiat haastavine puolineen kertovat siitä, että hyvinvoinnin lisäämiseksi tulee kuulla myös heitä, jotka eivät saa ääntään helposti kuuluviin ja joiden hyvinvoinnissa on paljon parantamisen varaa.

4.3 Toteutuivatko riskit ja osattiinko niihin varautua?

Suurin toteutunut ja ennakoimaton riski oli koronapandemia, joka vaikutti Draamallinen kansalaisraati -hankkeeseen lähes koko hankkeen ajan. Ennen pandemian alkua koronasta aiheutuvia riskejä ei voitu ottaa huomioon, mutta hankkeen aikana riski fyysisten esitysten peruuntumisesta otettiin huomioon ja niihin varauduttiin siten, että tehtiin suunnitelmat esitysten järjestämisestä verkon kautta.

Verkossa tapahtuviin esityksiin liittyy myös monenlaisia riskejä, joista suurin on esitystekniikan ongelmat. Esitystekniikkaan liittyviä riskejä hankkeessa ei tiedostettu tarpeeksi hyvin, mikä näkyi esityspäivinä teknisinä ongelmina. Kaupunki osti teknistä osaamista riskien selättämiseen, mutta siitä huolimatta ongelmia ilmeni.

4.4 Mikä olisi teidän mielestänne seuraava askel, joka hankkeen tavoitteiden saralla tulisi tehdä?

Draamallisen kansalaisraati on paikallisdemokratian edistämisen työkalu, jossa taide edesauttaa paikallisen päätöksenteon läpinäkyvää prosessia. Draamallinen kansalaisraati tulisi tuotteistaa välineeksi, jota voidaan tarjota kunnille ja organisaatioille. Draamallisen kansalaisraadista ominaisuuksiin kuuluu, että se on edullinen ja tilanteeseen sovellettavissa oleva konsepti, joten jos kunnilla tai organisaatioilla on tieto Draamallisesta kansalaisraadista ja sen mahdollisuuksista, ne voivat ottaa sen myös käyttöön. Käyttöönotto voi olla kertaluonteista tai pitkäaikaista. Kehittämällä Draamallista kansalaisraatia se voidaan saada

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

myös kevyemmäksi ja nopeammin toteutettavaksi tuotteeksi, mikä edelleen helpottaa sen käyttöönottoa kunnissa. Tuotteistamisessa tarvitaan Vaara-kollektiivin taiteellista asiantuntemusta ja Kainuun liiton ja muiden kuntatason toimijoiden tukea.

Draamallinen kansalaisraati toteuttaisi tarkoitustaan parhaiten, jos se otettaisiin käyttöön siellä, missä on tiedossa olevia demokratian haasteita. Draamallisen kansalaisraadinn aiheita ja sisältöjä pitäisi kerätä esimerkiksi haastatteleamalla sosiaaliviranomaisia, sairaalakoulujen oppilailta ja nuorisovankiloissa olevia nuoria, päihdetyön asiakkaita ja henkilökuntaa, poliiseja, mielenterveyskuntoutujia, opettajia päiväkodista korkeakouluihin, maanviljelijöitä, työttömiä ja niin edelleen. Esittävän taiteen ja draaman avulla näiden ihmisten ääni on mahdollista tuoda kuuluviin sekä ottaa osaksi päätöksentekoa. Toisaalta näkyväksi tekeminen voisi olla itsessään osallistava prosessi, jossa asukkaat myös itse ovat esiintymässä ja tuottavat näytöksen, jossa otetaan kantaa.

4.5 Johtopäätökset ja suositukset

Draamallinen kansalaisraati -hankkeen aikana esiin tuli useita kuntademokratiaan liittyviä seikkoja, jotka tiedostamalla paikallista päätöksentekoa ja päätöksentekoprosesseja voidaan kehittää. Huomasimme seuraavaa:

- 1) **Kuntien tulee tiedostaa velvollisuutensa asukkaiden osallistamisessa päätöksentekoon** (kuntalaki § 22). Jos velvollisuus osallistamiseen on tiedossa, kuntapäätäjien motivaatio erilaisten osallistumista lisäävien prosessien järjestämiseen voi kasvaa. Onnistuneet osallistamisprosessit ja -hankkeet ovat riippuvaisia kunnan päättäjien yhteistyöhalusta.
- 2) **Draaman keinot ja draamallinen esitystapa mahdollistavat erilaisten ryhmien kuulemisen ja heidän äänensä esille tuomisen, ja näitä kannattaa hyödyntää kuntien päätöksentekoprosesseissa.** Demokraattisessa yhteisössä on kuultava sen kaikkia jäseniä. Kaikille osallistuminen ei kuitenkaan ole yhtä helppoa tai luontevaa, ja silloin on etsittävä menetelmiä tällaisten ihmisryhmien kuulemiseksi. Kuhmon Draamallisessa kansalaisraadissa tavoitettiin eritaustaisia kuhmolaisia ja heidän näkökulmansa tuotiin esille esityskäsikirjoituksessa sekä lyhytelokuvissa.

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

- 3) **Päätöksentekoon liittyvissä prosesseissa voi tulla esille haastavia asioita ja tilanteita, eikä niiden esille tulemista kannata välttää.** Draamallisen kansalaisraadinn avulla voidaan käsitellä haastaviakin asioita. Kuhmon Draamallisen kansalaisraadinn tekoprosessin aikana nousi esiin vaikeita asukkaiden kokemuksia ja tilanteita, jotka näkyivät esityskäsikirjoituksessa ja lyhytelokuvissa. Kuhmon kaupunki saikin kansalaisraatitilaisuuden jälkeen palautetta rohkeudesta käsitellä haastaviakin asioita.
- 4) **Vuorovaikutuksen mahdollistaminen on avain hyvään paikallisdemokratiaan.** Sekä draama että demokratia edellyttävät vuorovaikutusta. Korona-aikana vuorovaikutuksellisuus on kokoontumisrajoitusten vuoksi haastavaa, mutta internetin välityksellä voidaan välittää vuorovaikutuksellisia tilanteita draaman avulla, sillä draamalliset menetelmät antavat mahdollisuuden esimerkiksi erilaisiin tilanteisiin ja tunteisiin eläytymiseen. Vuorovaikutusta ei voida kuitenkaan kokonaan korvata nykyisillä laitteilla tai verkkoyhteyksillä, sillä sekä draama että demokraattinen päätöksenteko edellyttävät sitä, että ihmiset kohtaavat. Niin ikään ihmisten hyvinvointi on riippuvainen onnistuneista ihmisten välisistä kohtaamisista. Draamallisen kansalaisraadinn avulla voidaan koota ihmisiä yhteen keskustelemaan mistä tahansa aiheesta, joten sen avulla voidaan parantaa paikallisdemokratiaa.

5 Terveisiä rahoittajalle

Sitra oli Kuhmon Draamallinen kansalaisraati -hankkeen rahoittaja, mutta rahoituksen lisäksi myös Sitralta saatu tuki ja sparraus olivat ensisijaisen tärkeitä hankkeen etenemisen ja kehittymisen kannalta. Sitran järjestämät työpajat ja niihin saatu asiantuntija-apu tekivät hankkeen toteutuksesta syvällisemmän kuin hanke todennäköisesti olisi ollut ilman niitä: hankkeen tarkoituksena ei ainoastaan ollut suorittaa yksittäinen kokeilu, vaan pohtia, kehittää ja skaalata sitä sekä oppia siitä.

Sitran kanssa tehtyä yhteistyötä voisi myös kehittää. Ennen hankkeen alkua olisi tärkeää, että Sitra voisi kuvata Sitran ja hankkeen välisen yhteistyön rahoituksen hakijalle: millaisia kehitysvaiheita hankkeeseen sisältyy ja kuinka paljon hankkeen kehitykseen rahoituksen

15.4.2021

ASIAKIRJAPOHJA

hakijan tarvitsee varata aikaa ja resursseja. Myös palaute hankkeen aikana on tärkeää, vaikka sitä toki saatiin ohjausryhmien kokouksissa.

Koronapandemia oli hankkeelle takaisku, joka ei ollut ennakoitavissa. Erityisesti hankkeen alussa olisi ollut hienoa, että hanketta olisi ohjausryhmissä mietitty uudelleen siitä näkökulmasta, mitä kireiden koronarajoitusten puitteissa on mahdollista tehdä. Hankkeessa oli pitkään tunnelma, jossa ajateltiin, että hanke pitäisi saada suoritettua mahdollisimman alkuperäisen suunnitelman mukaisena koronarajoitteista huolimatta, mikä oli lopulta mahdotonta. Jos tilannetta olisi pystytty arvioimaan realiteeteista käsin, paljon Kuhmon ja Vaaran resursseja olisi voitu kohdentaa lopputuloksen kannalta paremmin.